

Newsletter

Ústav pro studium totalitních režimů



výšetřování StB

S-4/120-77

ZRUŠEN STUPEN STANOV
dnem 1. 4. 1999, pokynem M

Boháč Luděk

PŘÍSNĚ TA

VIII

STENOGRIFIS

DOKUMENTACE

k trestné činnosti

obv. Václava HAVLA nar. 5.10.1936 v Praze

skutek

" Otevřený dopis dr. G. HUSÁKOVI v r. 1975

Obsah červnového newsletteru

Úvodní slovo ředitele	4
Když Havel napsal Husákovi	6
Jsme členem Evropské sítě paměti a solidarity	8
Ahoj, občani!	10
Vesnice ve Třetí říši	12
Kladivo a kovadlina	14
Když ticho mluví	16
Orel a lev proti rudé hvězdě	18

Člověk na konci války	20
Databáze popravených za nacismu	22
Než padl rozsudek	24
Mnohohrstevnatý Ludvík Svoboda	26
Letní škola pro učitele	28
České povstání 1945	30
Jáchymovské peklo	32
Orel a lev proti rudé hvězdě	34
Popravení z politických důvodů v Pelhřimově	36
Cena Václava Bendy pro Jana Potměšila	38
Charta 77 v roce 2025	40
Média o nás	42

Vážení přátelé,

vítám Vás u dalšího vydání nového elektronického newsletteru, ve kterém přinášíme novinky a zajímavosti. Poslední týdny byly, co do událostí, nadmíru bohaté. Podařilo se uspořádat atraktivní prezentace knih, prohloubit spolupráci s dalšími institucemi, prostřednictvím regionálních setkání odprezentovat činnost Ústavu pro studium totalitních režimů v řadě měst v Čechách i na Moravě.

Jsem rád, že mohu v krátkém ohlédnutí přinést i sympatický výčet našich úspěchů: Za jediný rok se podařilo vydat 24 publikací, uspořádat 6 mezinárodních konferencí, realizovat 125 popularizačních přednášek a 14 celorepublikových a 10 regionálních výstav pro širokou veřejnost. Oddělení občanského vzdělávání uskutečnilo 67 přednášek pro školy a připravilo Letní školu pro učitele, již se zúčastnilo 70 pedagogů, a letní školu pro 60 studentů ve Svatém Janu pod Skalou.

Pro posílení zahraniční spolupráce byl klíčový vstup do European Network Remembrance and Solidarity (ENRS), kde ÚSTR zastupuje Českou republiku. Navíc pokračovala intenzivní spolupráce mimo jiné s ukrajinskými, slovenskými, polskými, maďarskými či albánskými kolegy.

Rád bych také poukázal na bohatou publikační činnost: na prvním místě je nutné uvést čtyřdílnou syntézu, čítající na čtyři tisíce stran, *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu*, která vznikla jako kolektivní dílo pod vedením Petra Malloy. Tento opus magnum bez nadsázky představuje zásadní milník české moderní historiografie,

z něhož budou čerpat další generace historiků. Pozornost si však zaslouží i další syntéza, a to z problematiky druhé světové války, *Gestapo. Velitelský sbor tajné státní policie v protektorátu Čechy a Morava* autorů Jana Vajskebra a Jana Zumra nebo kniha *Na cvičišti SS. Život ve výcvikovém prostoru Böhmen za 2. světové války* historika Tomáše Zouzala.

Další skvělou publikace *Orel a lev proti rudé hvězdě*, kterou napsal Adam Zítek, jsme představili v atraktivním prostředí knihkupectví Božská lahvice, kniha *Gulag a Československo: Válka* uznávané trojice historiků ÚSTR Jana Dvořáka, Adama Hradilka a Anny Chlebiny pak přilákala pozornost desítek návštěvníků do Knihovny Václava Havla.

Zkrátka a dobře, ÚSTR žije!

Žijeme v době plné proměn, překvapení i zvrátů. Vždycky jsem říkal, že za minulostí nelze dělat tlustou čáru... Uplynulé období však přineslo další poznání: pravda nepotřebuje argumenty.

Vážíme se vaší pozornosti. Oceňujeme Vaši podporu.



Váš

Ladislav Kudrna

ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

Když Havel napsal Husákovi

U příležitosti výročí 50 let od okamžiku, kdy spisovatel Václav Havel napsal dopis generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ Gustávu Husákovi o stavu (normalizované) společnosti, vznikla ve spolupráci Ústavu pro studium totalitních režimů s Archivem bezpečnostních složek on-line výstava *Dopis*. Havel v dopise analyzuje situaci, ve které se společnost nachází po šesti letech od zahájení tzv. normalizace, popisuje ponížení lidí v komunistické společnosti, strach či pokrytectví. Dopis byl koncipován jako otevřený, a proto jej dostaly k dispozici také tiskové agentury, které měly v tehdejší socialistickém Československu oficiální zastoupení. K Husákovi se ale dopis nikdy nedostal, originál vlastního dopisu byl pak Václavu Havlovi zabaven Státní bezpečností při domovní prohlídce dne 6. ledna 1977. On-line výstava ukazuje, že komunistický režim považoval dopis za nebezpečný a za jeho čtení perzekvoval a vyhodil z práce i vysokoškolské pedagogy.





výšetřování StB

S-4/120-77

dnem 1. 4. 1999, pokynem MV č. 6/1999.

Bohděch Luděk

Bokš

PŘÍSNĚ TAJNÉ

VIII
STENOGRIS

DOKUMENTACE

k trestné činnosti

obv. Václava HAVLA nar. 5.10.1936 v Praze

skutek

" Otevřený dopis dr. G. HUSÁKOVI v r. 1975 "

V návaznosti na tuto událost pořádá Ústav pro studium totalitních režimů dne 19. června 2025 od 19.00 hodin pod názvem *Dopis Václava Havla o stavu (normalizované) společnosti Gustávu Husákovi* v Knihovně Václava Havla v Praze debatu odborníků – Radka Schováňka, Martina Palouše a Anny Freimanové – za moderace ředitele ÚSTR Ladislava Kudrny.



Jsme členem Evropské sítě paměti a solidarity

Česká republika se po letech úspěšné spolupráce připojila k mezinárodní iniciativě Evropská síť paměti a solidarity (ENRS) jako plnoprávný člen. Zastupovat ji v ní bude Ústav pro studium totalitních režimů. V čem konkrétně je členství v mezinárodní platformě přínosem pro ÚSTR, potažmo českou společnost, jsme se ptali ředitele Ladislava Kudrny:

„Členství v platformě European Network Remembrance and Solidarity znamená především potvrzení, že Česká republika má co říct do mezinárodní debaty o paměti 20. století. ENRS je klíčová evropská platforma, která sdružuje výzkumné a paměťové instituce z desítek zemí. Zapojení naší země jako plnoprávného člena je oceněním naší odborné práce, ale zároveň i závazkem. Ukazuje se, že Ústav pro studium totalitních režimů se za poslední roky etabloval jako důvěryhodný partner, který může





přispívat nejen k historickému výzkumu, ale i k mezinárodnímu dialogu o totalitních režimech a jejich dědictví.“

V čem konkrétně může být členství v ENRS přínosem pro českou společnost?

„Paměť a historie nejsou jen akademické disciplíny. Jsou to nástroje, jak porozumět vlastní identitě a zorientovat se v současnosti. Mezinárodní spolupráce přináší nový úhel pohledu – pomáhá nám chápat naši minulost v širších souvislostech, učí nás srovnávat a otevírat se jiným zkušenostem. Díky ENRS můžeme zprostředkovat moderní vzdělávací přístupy studentům, ale i širší veřejnosti. A to je podle mě největší hodnota tohoto členství.“



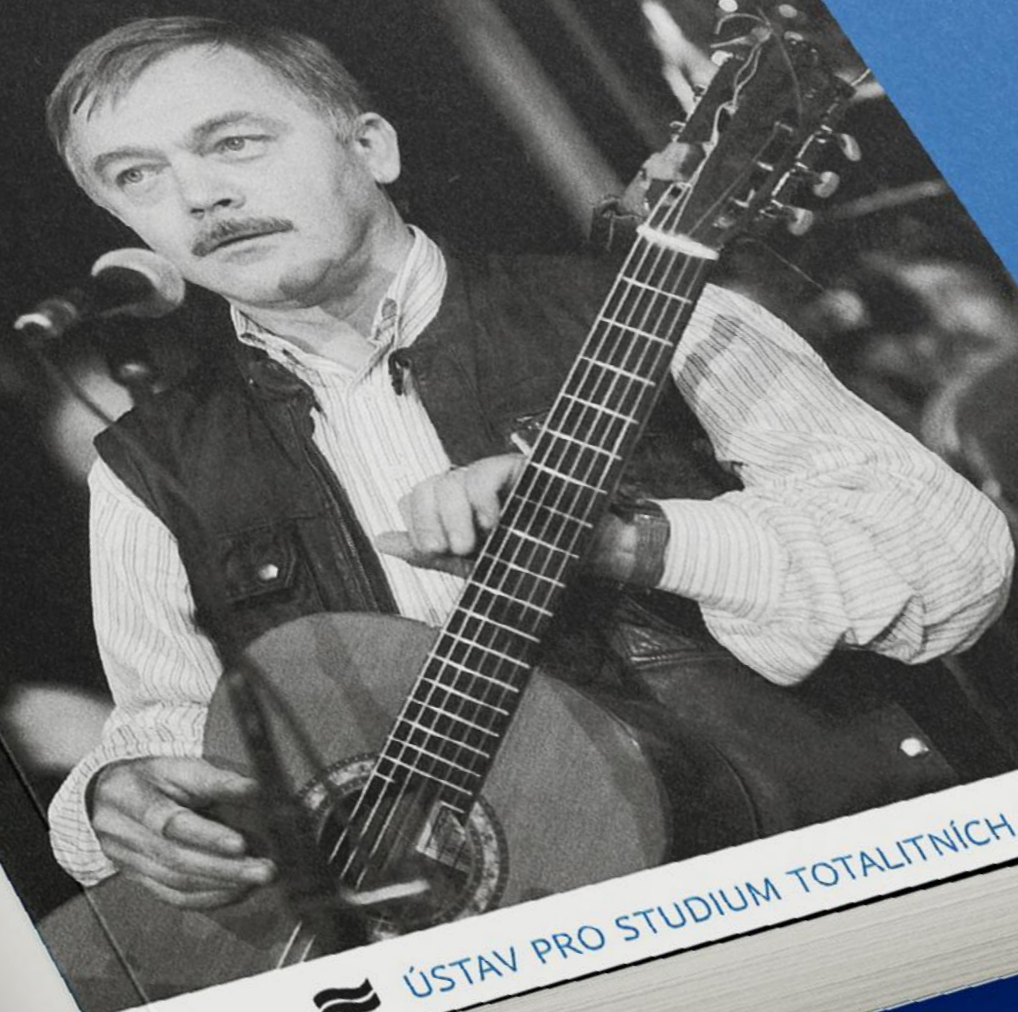
Ahoj, občani!

Odborný recenzovaný časopis *Securitas Imperii* číslo 45 je u příležitosti 35 let od pádu komunistických režimů ve střední Evropě tematicky zaměřen na některé aspekty následného československého, resp. polského procesu „dekomunizace“ a „desovětizace“. V hlavních materiálech čísla analyzuje polský historik Sławomir Cenckiewicz okolnosti a průběh pádu vlády Jana Olszewského v červnu 1992, která deklarovala důslednou snahu očistit politický život, státní a vojenskou strukturu od lidí spjatých s bývalou komunistickou mocí. Historik a politik Pavel Žáček ve druhém stěžejním materiálu časopisu předkládá problematiku rozsáhlé skartace materiálů československé Státní bezpečnosti, k níž došlo mezi 28. listopadem a 8. prosincem 1989, včetně konkrétní role či odpovědnosti jednotlivých komunistických hodnostářů. Jakub Šlouf pak píše o pozůstalosti exilového básníka a písničkáře Karla Kryla, kterou získal český Národní archiv od jeho vdovy Marlen Kryl, a přibližuje výstavu *Ahoj, občani!*, která z toho vznikla.



SECURITAS IMPERII

45
2024



ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ

OD AUTORKY BESTSELLERU
CESTOVATELÉ VE TŘETÍ ŘÍŠI

VESNICE VE TŘETÍ ŘÍŠI

JAK SE OBYČEJNÝ ŽIVOT ZMĚNIL
S NÁSTUPEM FAŠISMU

Julia Boydová
a Angelika Patelová



Vesnice ve Třetí říši

Ústav pro studium totalitních režimů spolu s nakladatelstvím Argo vydal knihu Julie Boydové a Angeliky Patelové *Vesnice ve Třetí říši*, nabízející intimní portrét německé vesnice, v němž jsou vylíčeny pohnuté i zdánlivě obyčejné osudy bavorských venkovanů pod nacistickou nadvládou. Hrdiny této knihy jsou lidé ze všech společenských vrstev – lesníci, zemědělci, kněží a jeptišky, hostinští, nacističtí úředníci, váleční veteráni i členové nacistické strany, horalové, velkostatkáři, školáci, turisté a aristokraté. Kniha obnažuje jejich brutalitu i lásku, odvahu i slabost, čínorodost, apatii i smutek, naději, bolest, radost i zoufalství. Jsou to příběhy obyčejných lidských životů na křižovatce dějin. Příběhy plné protichůdných zásad, tužeb i zmařených snů – v nichž však nakonec zvítězí lidská odolnost.



Kladivo a kovadlina

V návaznosti na mezinárodní konferenci *Kladivo a kovadlina. Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava*, která proběhla v posledních dnech měsíce dubna v Památníku Terezín, probíhá na stejném místě až do 16. června stejnojmenná výstava. Jak konference, tak následná výstava si klade za cíl přiblížit situaci české katolické církve v době nacistické okupace. Zvláštní pozornost je věnována nejen fenoménu rezistence a odboje, ale také způsobům perzekuce a činnosti bezpečnostního aparátu okupační správy, protektorátní každodennosti, ekonomickým otázkám, propagandě atd. Akce je pořádána u příležitosti 80. výročí osvobození koncentračního tábora Dachau a ukončení druhé světové války. Je součástí projektu č. DH23P03OVV076, podpořeného Ministerstvem kultury České republiky v rámci programu NAKI III.







Když ticho mluví

Ve spolupráci s televizí Noe, která se dlouhodobě věnuje hodnotovým a duchovním tématům, ale také historickým reflexím vzniklo nedávno pro Ústav pro studium totalitních režimů několik podcastů, zabývajících se historií spjatou s nacistickým útlakem katolické církve za Protektorátu Čechy a Morava. Lví podíl na realizování podcastového projektu *Kladivo a kovadlina* měl hlavní dramaturg televize Lukáš Jirsa, se kterým jsme na toto téma vedli rozhovor.

Jak spolupráce s ÚSTR na podcastu *Kladivo a kovadlina* vznikla?

„Při jedné debatě o paměti 20. století padl nápad na propojení. Ústav pro studium totalitních režimů měl silný obsah a zkušenost s historickým výzkumem, my zase zkušenost s tvorbou formátu, který dokáže diváka nebo posluchače vtáhnout. Slovo dalo slovo, a rozjeli jsme spolupráci.“

V čem byl, podle vás, projekt výjimečný?

„V tom, že spojoval historickou autenticitu s živým vyprávěním. Nešlo o strohou faktografii, ale o příběhy lidí, kteří se ocitli mezi mlýnskými kameny dějin – doslova mezi kladivem a kovadlinou. To je silné samo o sobě.“

Má televize odpovědnost za to, jak zpracovává historii?

„Jednoznačně. Nejde jen o to, co se řekne – ale i jak se to řekne. Média mají sílu formovat paměť i postoj. A to je velká odpovědnost. My se snažíme hledat pravdu – i když není pohodlná.“

Čím se podle vás liší televize Noe od jiných televizních stanic?

„My říkáme, že jsme televize dobrých zpráv. Neznamená to, že si zavíráme oči před realitou – ale snažíme se věci ukazovat v kontextu naděje, vztahů, víry, lidskosti. Nesnažíme se šokovat nebo lovit pozornost za každou cenu. A v tom si myslím, že jsme jiní – jdeme spíš do hloubky než do efektu.“



Orel a lev proti rudé hvězdě

Vznik komunistických režimů v Československu a v Polsku vyvolal odpor společnosti. Jeho podoba, rozsah i formy se lišily. Tyto rozdíly vyplývaly ze specifík dané země, regionu, historických tradic i dopadu druhé světové války. Předmětem práce historika Adama Zítka je přiblížení a komparace organizovaného odporu prostřednictvím regionů Ústecka v Čechách a Toruńska v Polsku. Na základě souhrnných údajů i ilustrativních případů je představeno formování skupin odporu. Vlastní činnost měla charakter ozbrojeného odporu, rozšiřování protikomunistické propagandy či rozvědných aktivit. Nechybí ani zmapování a srovnání postupů bezpečnostních složek při likvidaci odporu, vyšetřovacích metod či postupů justičního aparátu. Na základě těchto porovnání vyvstávají pro sledované regiony určitá specifika, týkající se zejména motivace, definice nepřítele, konspiračních postupů či forem rezistence. V jiných záležitostech naopak lze vysledovat řadu shodných rysů, zejména co se týče možností odporu, jenž byl v obou zemích limitován rozdělenými postoji společnosti. Knihu vydal Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.



Adam Zítek



ORELA LEV PROTI RUDÉ HVĚZDĚ

Odpor proti komunistickému režimu v letech 1944–1953
na příkladu regionů Ústecka a Toruńska

 ústav pro studium
totalitních režimů

UNIVERSITA J. E. PURKYNĚ V SETI RAD EXILEM
Fakulta humanitních věd

paměť a dějiny

KRESBY
Z DACHAU
Unikátní svědectví
českého vězně

96 DNÍ
TERORU
Košice za vlády
Šípových křížů

ROZHLASOVÁ
TRAGÉDIE
na Klatovsku

GESTAPO
NA ÚTĚKU
z Moravy

Člověk na konci války



Revue pro studium
totalitních režimů
2025/01, ročník XIX, doporučená cena 75 Kč



Člověk na konci války

V letošním roce si připomínáme 80 let od konce druhé světové války. Jaro roku 1945 bylo turbulentní dobou plnou protikladů a rozporů, což odrážejí i články, které najdete v *Paměti a dějinách* 1/2025. V nejnovějším čísle historické revue se dočtete například o českých vězních osvobozených z koncentračních táborů v Bavorsku, těžkém vyrovnávání se s nacistickou represí v obci Obytce na Klatovsku nebo teroru obávaných “nyilášů” ve východoslovenských Košicích. Jejich řádění sice učinila přítrž Rudá armáda, která na konci války přinutila k úprku i gestapáky z Moravy, v těsném závěsu za vojáky ale přicházela sovětská tajná policie, která z Československa odváděla předem vytipované lidi do sovětských gulagů. I tyto příběhy a osudy najdete na 140 stranách časopisu, jehož tématem je člověk na konci války.



Databáze popravených za nacismu

Při příležitosti 80. výročí konce druhé světové války spustil Ústav pro studium totalitních režimů nový webový portál *Popravenizavalky.cz*.

Ten zpřístupňuje databázi československých občanů, kteří byli popraveni v období nacistické nadvlády z rozhodnutí německých soudů. Jedná se o metodicky zcela nové a komplexní zpracování problematiky trestů smrti vykonaných na občanech předmnichovského Československa v období nacionálního socialismu.

Většina popravených byla odsouzena za odbojovou činnost a odpor proti okupaci, další za porušení válečných hospodářských nařízení, držení zbraní, dezerci z německé armády nebo i kriminální trestné činy, které tehdejší režim soudil co nejpřísněji s cílem „očistit“ společnost a zastrašit obyvatelstvo. „Databáze je výjimečná nejen rozsahem a strukturou informací, ale i důrazem na lidský rozměr každého příběhu. Mnozí popravení by jinak zůstali zapomenuti. Náš projekt usiluje o to, aby jim byla navracena identita a tvář,“ říká historička Pavla Plachá, jedna z autorek projektu. V první fázi projekt zpřístupňuje přibližně 300 z téměř 900 profilů osob popravených v Drážďanech.”



www.popravenizavalky.cz



ústav pro studium
totalitních režimů

**Databáze popravených za nacismu:
jména, dokumenty, fotografie**

**Unikátní webové stránky
www.popravenizavalky.cz**



KOMENTOVANÉ
PROHLÍDKY ARCHIVU

14:00 / 15:00 / 16:00 / 17:00

BĚŽNĚ
NEPŘÍSTUPNÁ
MÍSTA

NEŽ PADL ROZSUDEK

MILADA HORÁKOVÁ VE SPISECH StB

26. 6. 2025

UKÁZKA
VYŠETŘOVACÍHO SPISU
PŘEDSTAVENÍ PRÁCE
RESTAURÁTORŮ
PROMÍTÁNÍ PROCESU „H“
PŘEDNÁŠKA / 18:00



DEN
OTEVŘENÝCH
DVEŘÍ
ARCHIV
BEZPEČNOSTNÍCH
SLOŽEK

BRANICKÉ NÁMĚSTÍ 2

více info

archiv
bezpečnostních
složek

ústav pro studium
totalitních režimů

Mezinárodní
den archivů

Z akce bude pořízen audiovizuální záznam, který může být zveřejněn.

Než padl rozsudek

Den před 75. výročím popravy političky Milady Horákové, tedy ve čtvrtek 26. června 2025, připravuje Archiv bezpečnostních složek ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů akci s názvem *Než padl rozsudek. Milada Horáková ve spisech StB*. Koná se u příležitosti Mezinárodního dne archivů v budově ABS na Branickém náměstí 2 v Praze. K nahlédnutí bude kromě jiných archiválií především originál archivní kulturní památky – vyšetřovací spis Státní bezpečnosti „Akce Střed“, vedený k Miladě Horákové a spol. Tento spis o rozsahu 15 archivních kartonů s označením V-6301 MV prochází od roku 2015 postupným procesem restaurování, s jehož náročností návštěvníky seznámí odborné pracovnice restaurátorského oddělení. Vedle komentovaných prohlídek zdejšího archivu lze také zhlédnout dokumentární sérii *Proces H* režiséra Martina Vadase, který při její tvorbě vycházel z archiválií spravovaných Archivem bezpečnostních složek. Celý komponovaný program v podvečer zakončí od 18.00 h přednáška historiků Ústavu pro studium totalitních režimů Luboše Kokeše a Jana Synka pod názvem: *Než padl rozsudek – příprava monstrprocesu „JUDr. Milada Horáková a spol.“*



Mnohohrstevnatý Ludvík Svoboda

Ústav pro studium totalitních režimů pořádá 25. listopadu odbornou konferenci s názvem *Cestami života Ludvíka Svobody, ale i necestami*. Jejím cílem je připomenout významnou a mnohohrstevnatou osobnost arm. gen. Ludvíka Svobody, prezidenta Československé socialistické republiky, legionáře, vojáka a politika. ÚSTR vyzývá odborníky, badatele i studenty k aktivní účasti na konferenci, ať už formou vystoupení a přednesení příspěvku, nebo účasti v následné diskuzi. Přednášející se mohou zaměřit na všechny etapy Svobodova života – od bojů v legiích, přes jeho kariéru v armádě, až po politické působení v poválečném období a během událostí roku 1968. „Cílem je zhodnotit Svobodovu bohatou životní dráhu – jako legionáře, účastníka I. a II. odboje, vojáka z povolání, ministra národní obrany i prezidenta v době pražského jara,“ říká garant celé akce, historik Daniel Povolný z Ústavu pro studium totalitních režimů a doplňuje: „Svoboda byl nositelem řady vojenských a státních vyznamenání, ale i postavou, jejíž rozhodování v krizových chvílích stále zůstává předmětem historických debat.“ Zájemci o vystoupení mohou zasílat své návrhy prostřednictvím přihláškového formuláře do 31. července 2025. Délka jednotlivých referátů by neměla přesáhnout 20 minut. Jednacímí jazyky budou čeština, slovenština a polština. Vybrané příspěvky budou publikovány ve sborníku *Securitas Imperii*.



Letní škola pro učitele

Ve spolupráci s Úřadem vlády ČR pořádá 28. srpna 2025 Ústav pro studium totalitních režimů již 16. ročník Letní školy pro učitele základních a středních škol. Letošní škola proběhne na téma *Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu*. Na obsah letošního ročníku jsme se zeptali hlavního garanta akce – Víta Klepárníka.

Proč je letošním tématem Letní školy pro učitele zrovna dezinformace?

„Téma tzv. dezinformací v posledních deseti letech veřejně dosti silně rezonuje, přinejmenším v evropsko-americké oblasti. Snad dennodenně slyšíme o „dezinformacích“, ale mám za to, že otázky manipulace s historickými informacemi, zneužívání historie, včetně propagandy, si zaslouží systematičtější a kvalifikovanou pozornost prostou politických tlaků a poučování.“

Co máte pro zájemce letní školy z řad učitelů připravené?

„Naše akce kombinuje přednášky znalců mediálních platforem a působení mladých lidí na nich s přednáškami a workshopy zaměřenými primárně na manipulaci s historickými informacemi v soudobých dějinách. Workshopy budou tematizovat různé kontexty a podoby manipulace a zneužívání historie 20. století, které jsou ve středu zájmu a výzkumu i našeho Ústavu pro studium totalitních režimů. Máme ale také zájem na tom, abychom v rámci školy stále více přicházeli i s inovativními didaktickými přístupy a postupy.“



Ústav pro studium totalitních režimů M XX Muzeum paměti 20. století Úřad vlády České republiky

Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu

Letní škola ÚSTR 2025

28. srpna 2025, 8.45–17.15

Program

8.45–9.00 Prezence

9.00–9.15 **Slavnostní zahájení**
Mgr. Klára Šimáčková Laurenčíková, zmocněnkyně vlády pro lidská práva
JUDr. Kamil Nedvědický Ph.D., 1. náměstek ředitele ÚSTR

Blok 1 Online platformy, jejich fungování a žáci

9.15–9.40 **Jak děti a nezletilí využívají online platformy**
Mgr. Jaromír Mazák, Ph.D., STEM: Ústav empirických výzkumů, Filozofická fakulta UK

9.40–10.05 **Online propaganda**
Mgr. Tomáš Kobližek, Ph.D., Filosofický ústav AV ČR

10.05–10.30 **Právní rámec a ochrana práv na online platformách**
Mgr. Kryštof Kučmáš, Český telekomunikační úřad

10.30–10.45 Diskuse

10.45–11.00 Přestávka na občerstvení

Blok 2 Dezinformace a propaganda v historii a výuce dějepisu

11.00–11.25 **Role historie v době post-faktické**
Mgr. Michael Štefan, Ph.D., Mgr. David Černín, Ph.D., Filozofická fakulta OU

11.25–11.50 **Zneužití historie: typy a příklady**
Mgr. Vít Klepárník, Ph.D., Ústav pro studium totalitních režimů

11.50–12.15 **Česká historie podle nacistů**
PhDr. Tomáš Zouzal, Ústav pro studium totalitních režimů

12.15–12.30 Diskuse



Ústav pro studium totalitních režimů M XX Muzeum paměti 20. století Úřad vlády České republiky

Blok 3 Manipulace s historickými informacemi: čtyři bloky workshopů

13.00–14.00 **Konstrukce národa v kolektivní paměti**
PhDr. Jan Květina, Ph.D., Historický ústav AV ČR

a

14.05–15.05 **Filmová propaganda: obrazy nepřítelů**
Mgr. Petr Kopal, Ph.D., Ústav pro studium totalitních režimů

Dezinformace a popírání holocaustu
doc. PhDr. Ivo Cerman, Ph.D., Ústav pro studium totalitních režimů

Naši prezidenti v informačních válkách
Mgr. Michal Macháček, Ph.D., Muzeum paměti XX. století

15.05–15.20 Přestávka na občerstvení

Blok 4 Dokumentární film – recese nebo dezinformace?

15.20–16.50 **Projekce dokumentárního filmu Český sen**
(ČR, 2004, 93 min., r. Vít Klusák, Filip Remunda)

16.50–17.00 Závěrečná diskuse

17.00–17.15 Předání absolventských certifikátů



Ústav pro studium totalitních režimů M XX Muzeum paměti 20. století Úřad vlády České republiky

Letní škola pro učitele

ÚSTR 2025

Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu

16. ročník Letní školy pro učitele historie, humanitních a společenských věd

pořádá
Ústav pro studium totalitních režimů
a Úřad vlády ČR pod záštitou
zmocněnkyně vlády pro lidská práva
Klára Šimáčková Laurenčíkové

28. srpna 2025
8.45–17.15

Lichtenštejnský palác
U Sovových mlýnů 506/4
Praha 1 – Malá Strana

K účasti se můžete registrovat prostřednictvím formuláře






České povstání 1945

V rámci letošního vzpomínkového 80. výročí konce 2. světové války se v Ústavu pro studium totalitních režimů uskutečnila beseda na téma *České povstání 1945*. Akce proběhla ve spolupráci s Muzeem paměti XX. století a na dané téma na ní hovořili spisovatel František Emmert a historik Stanislav Kokoška z Ústavu pro studium totalitních režimů za moderace historika Petra Blažka. Odborníci diskutovali o vývoji situace na území naší republiky v prvních květnových dnech roku 1945.



Jáchymovské peklo

Každoroční pietní akce je věnována památce politických vězňů za komunistického režimu, kteří byli nuceni pracovat v krutých podmínkách uranových lágrů v oblasti Jáchymovska. Za Ústav pro studium totalitních režimů vzdal někdejší politickým vězňům úctu ředitel Ladislav Kudrna, který v úvodním projevu řekl:

„Je pro mě ctí, že zde mohu již poněkoličké vystoupit jménem Ústavu pro studium totalitních režimů, a to na místě, které doslova ztělesňuje zlo, zlo zhoubné ideologie, která po celém světě zavraždila miliony nevinných žen, dětí a mužů. Boj o minulost, je vždy i zápasem o současnost. Kupříkladu i taková zdánlivá drobnost, jakou je pojmenování jedné stanice metra v nově plánované lince pražského metra D, demonstruje náš přístup k minulosti. Sám sebe se ptám, proč by měla být pojmenována po Ivanu Olbrachtovi, spisovateli, který podporoval komunismus a sám byl komunista? Proč nemůže nová stanice metra nést jméno po Josefu Bryksovi, který za svoji vlast za druhé světové války bojoval v britském královském letectvu, aby ho poté za odměnu komunisté utýrali v jáchymovském lágru Rovnost a poté ho jako psa potají zahrabali v Motole? Proč nová stanice metra nemůže nést jméno katolického kněze Josefa Toufara brutálně umučeného Státní bezpečností během nelidských výslechů? Josef Toufar se stal synonymem pronásledování katolické církve ze strany komunistického režimu. Chceme, aby se naše děti ptaly svých rodičů, učitelů, kdo to byl ten Olbracht? To byl ten, co napsal agitační pamflet Anna proletářka? Nebo chceme, aby se ptaly, kdo to byl ten Bryks, co udělal ten Toufar? Je pouze na nás, jaký odkaz minulosti, a tedy i budoucnosti, předáme nově nastupující generaci.“





Orel a lev proti rudé hvězdě

V úterý 15. dubna jsme v knihkupectví Božská lahvice v Praze pokřtili knihu *Orel a lev proti rudé hvězdě*, kterou napsal historik Adam Zítek. Publikace popisuje reakci obyvatel Československa a Polska na nastolení komunistického režimu v jejich zemi. Jeho podoba, rozsah i formy se v obou republikách lišily. Tyto rozdíly vyplývaly ze specifik dané země, regionu, historických tradic i dopadu druhé světové války. Předmětem této práce je přiblížení a komparace organizovaného odporu prostřednictvím regionů Ústecka a Toruńska.







Popravení z politických důvodů v Pelhřimově

Publikace *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu* mapuje všechny doposud známé tragické kauzy popravených z politických důvodů za minulého režimu. Oběti jsou z celého území bývalého Československa, což vedlo k myšlence se s publikací vydat právě do míst, kam tito lidé patřili a s jejich nešťastným osudem seznámit další generaci. Ve čtvrtek 27. března se první zastávkou projektu stalo malebné město Pelhřimov. Nejprve byla publikace představena místním médiím a politické reprezentaci města, v podvečer pak široké veřejnosti v místní městské knihovně. Vyslechli si mimo jiné podrobnosti o Vratislavu Jandovi a Františku Votavovi (i za přítomnosti jeho synovce ing. Petra Novotného), kteří měli na region přímou vazbu.



Cena Václava Bendy pro Jana Potměšila

Herec Jan Potměšil si 22. dubna na půdě Ústavu pro studium totalitních režimů dodatečně převzal Cenu Václava Bendy za rok 2024, a to za statečné občanské postoje v době komunistické totality a za výrazný přínos k návratu svobody a demokracie. Potměšil se v roce 1989 intenzivně účastnil společenského dění, chodil na demonstrace během Palachova týdne, rozšiřoval manifest Několik vět a v listopadových dnech se zapojil do herecké stávky. Účastnil se také výjezdů mimo hlavní město ve snaze šířit na venkov informace o událostech na Národní třídě. Za rok 2024 získalo prestižní cenu od Ústavu pro studium totalitních režimů 16 československých osobností, poprvé to byla trofej ve tvaru srdce z křišťálového skla, kterou speciálně pro tuto příležitost vytvořil renomovaný český sklář Jiří Pačinek.







Charta 77 v roce 2025

V Ústavu pro studium totalitních režimů v Paláci Archa se uskutečnil další seminář z cyklu ÚSTR Open. Tentokrát se debatovalo na téma *Charta 77 v roce 2025*. O tom, co byla Charta 77 a co je z jejího odkazu aktuální právě dnes, přišli diskutovat signatáři Charty 77 Petr Pithart, Josef Kordík a Jáchym Topol. Moderátorem večera byl historik Ústavu pro studium totalitních režimů, zakladatel hnutí České děti a rovněž chartista Petr Placák.



Média o nás

irozhlas.cz / 26. 4.

Nejméně 890 občanů Československa zavraždili nacisté za 2. světové války na popravišti v Drážďanech. Gilotinou je stáli na nádvoří Justičního paláce. Zcela novou databázi popravených Čechoslováků v Drážďanech s podrobnostmi o jejich životě, okolnostmi před smrtí a místech pohřbení dokončují historičky z Ústavu pro studium totalitních režimů Pavla Plachá a Magda Veselská. [více zde](#)

ČT 24 / 13. 4.

Aplikace „I walk“, na jejímž vývoji se podílel Ústav pro studium totalitních režimů, propojuje konkrétní místa s historickými událostmi a autentickými vzpomínkami přeživších holocaustu. Nyní v ní uživatelé najdou téměř dvacet procházek napříč Českem, další budou přibývat. Aplikace je zdarma a do telefonu si ji může nainstalovat kdokoliv. Pracovat s ní mohou například i učitelé při výuce v terénu. [více zde](#)

Nedělní Blesk / 27. 4.

Před 75 lety byli popraveni odbojáři z protikomunistické skupiny MAPAŽ. Ti se postavili proti režimu jako jedni z mála v té době se zbraní v ruce! I tento nezvyklý případ zdokumentoval historik Petr Mallota se svými kolegy z Ústavu pro studium totalitních režimů v rozsáhlém díle s názvem Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu. [více zde](#)

denikn.cz / 8. 4.

Poslanci koalice Spolu se dohodli, že využijí novelizace trestního zákona a zkusí do něj prosadit podstatně přísnější postihy pro lidi, kteří by v tuzemsku propagovali komunistický útlak. S nápadem postavit v zákoně na roveň nacismus a komunismus přišli za poslanci a senátory někdejší studentský vůdce Martin Mejstřík a šéf Ústavu pro studium totalitních režimů Ladislav Kudrna. Vadí jim, že se společnost poměrně striktně vyrovnává s nacismem, v případě propagace komunismu to ale u soudů neplatí. „Pokud má být nově nastupující generace rezistentní vůči totalitním ideologiím, je nezbytné, aby se naše společnost vyrovnala se zločinným komunistickým režimem. K řádnému vyrovnání s komunistickou minulostí v trestněprávní rovině nedošlo. Na spravedlnost není nikdy pozdě,“ řekl Kudrna. [více zde](#)

ČT24 / 14. 5.

Hostem pořadu Události, komentáře byl Kamil Nedvědický, historik a 1. náměstek Ústavu pro studium totalitních režimů. V rámci příspěvku reagoval na diplomatickou roztržku mezi Českem a Ruskem, jež nastala po zničení sochy Rudoarmějce v Teplicích: „Rusko vnímá pomníky jako své hraniční kameny.“ [více zde](#)

Připravilo: Oddělení komunikace ÚSTR

Odpovědný redaktor: Martin Vacek

Autoři fotografií: Archiv bezpečnostních složek, Karel Cudlín,
Júlia Holaňová, Markéta Myšková (MPXX), Památník Terezín,
Jakub Šafránek, Úřad vlády ČR a Luboš Zach

Grafika a zlom: Anna Vašičková



www.ustrcr.cz

Adresa: Ústav pro studium totalitních režimů
Palác Archa – Na Poříčí 1047/26, 110 00 Praha